

[Schovelin.]

Sag, og det er derfor rart, at hver har sit Navn. Det er meget ejendommeligt at se, at da man i sin Tid skulde til at grundlovgive, var det, man havde for Øje ved Udformningen af denne Paragraf og de op til den stødende Grundlovparagraffer, ikke alene, ja, ikke engang særlig, Næringsfrihed, men netop det, man den Gang med et Slagord kaldte Retten til Arbejde. Dette høje Tings Sekretær har i en historisk Afhandling gjort opmærksom herpaa. Og naar man gaar endnu mere i Dybden, ser man, at man i den grundlovgivende Rigsforsamlings Forhandlinger var ganske klar over det. Hvad man egentlig vilde, var at sikre Retten til Arbejde, sikre ethvert Medlem Retten til at faa Arbejde og Beskæftigelse. Dette betød bl. a. og væsentligst, at han ikke maatte stoppes af nogen Lavshindring, af nogen Organisationshindring, at han ikke maatte stoppes af en af en Organisation vedtagen Lønningstarif, men havde Ret til at søge Arbejde, hvor Arbejde findes. Derfor er det, jeg siger, at dette, hele denne Side af Problemet, som Regeringen har gjort et første Forsøg paa at lovgive om, Arbejdsfriheden, er et nødvendigt Supplement til Næringsfriheden. Thi uden dette vil Næringsfriheden ikke faa Lov til at blomstre. Saa vil den meget let blive kvalt af den økonomiske Privaterhvervsorganisation i Form af Organisationer, saasom Fagforeninger, Karteller, Trustdannelser o. s. v.

Jeg har til Slut kun en ganske enkelt Bemærkning til den højtærede Minister i Anledning af det eneste Tvistepunkt, jeg kan se der har været mellem os, nemlig Forbrugsforeningers eventuelle Forpligtelse til at tage Borgerskab, altsaa den legale Anerkendelse af, at Brugsforeningens Virksomhed, saaledes som dens Væsen udviklede sig, i Virkeligheden er Næringsdrift. Her gjorde den højtærede Minister en Distinktion, idet han sagde: Man kan egentlig ikke kalde det for en Kundekreds. Købmanden fordeler Varer til en Kundekreds, men Brugsforeningen fordeler Varer til sin Medlemskreds. Dette er en ualmindelig subtil Distinktion. Jeg ved vel, at den gennem Tiderne har hævdet sig som havende en vis juridisk Værdi, men jeg kan vedblivende ikke se, at den har nogen national-økonomisk Værdi, thi der er økonomisk set ingen begrebsmæssig Forskel paa, hvad man kalder en Medlemskreds og en Kundekreds. Den Kreds af Borgere, som en Forbrugsforening forsynes med Varer, er dog Brugsforeningens Kunder. Det er det, de har sluttet sig sammen om, at faa disse

Varer indkøbt. Altsaa, med andre Ord, man har villet tjene den Gevinst, som ellers tjenes af en Købmand. Derfor har jeg ogsaa heroverfor gjort opmærksom paa, at enhver Købmand vilde være glad, hvis han paa lignende Maade havde en bestemt Kundekreds. Saa kan han gerne kalde Kunderne for Medlemmer. Han kan sige til dem: Hør, mine Herrer, slut jer sammen i en Forening. Saa er de Medlemmer af en Forening, og saa er Forholdet ogsaa formelt ganske det samme. Man sætte Ølse for, man sætte Ølse bag, Pølsen beholder dog sin Smag. Man kan ikke affinde sig med de store og vigtige Spørgsmaal, som ligger heri, blot ved denne subtile Distinktion, ved at sige: Ja, men det er ikke en Kundekreds, men en Medlemskreds. Man fortæller om en Kammerjæger, der havde udryddet Rotter paa en Gaard og stod og skulde have sin Betaling: da pilede der en Rotte tværs over Gaarden, og saa sagde Gaardejeren forfærdet: Ja, men der er jo en Rotte; saa er de ikke fordrevet, der er en Rotte. Nej, siger han, det er bare en Strejfrotte, som falder ganske udenfor en Kammerjægers Virksomhed. Det er noget af det samme her. Man skal til syvende og sidst aldrig lade sig dupere af et Navn.

Ministeren for Industri, Handel og Søfart (Slebsager): Hvorvidt Rotten var en Strejfrotte eller en af de Rotter, der hørte til, skal jeg lade være usagt, men der er alligevel nogen Forskel paa Kundekreds og Medlemskreds. Der er altsaa her Tale om de rene Brugs- og Andelsforeninger i Forhold til Købmanden. Og der er ikke alene den Forskel, jeg gjorde opmærksom paa, sidste Gang jeg havde Ordet, men endvidere den, der er fremhævet i § 10 i Lovforslaget, hvor der tales om Fordelingen af Overskuddet. Den Del af Overskuddet, der ikke anvendes til veldædigt Øjemed eller henlægges til Foreningens Formue, fordeles mellem Medlemmerne i Forhold til deres Andel i Omsætningen. Det er noget, som hører Medlemskredsen til. Jeg tror, at Købmanden meget vil forvare sig imod, at det skulde høre Kundekredsen til. Her er ogsaa en praktisk Forskel. Jeg skal for øvrigt ikke komme ind paa en større Diskussion om dette Spørgsmaal, hverken med det ærede 3die Medlem for 1ste Kreds (Schovelin) eller med det ærede 1ste Medlem for 1ste Kreds (Bunch). Jeg skal heller ikke blande mig i Striden om, hvad Nationaløkonomer har kunnet udrette, og hvad de ikke har kunnet udrette. Det vil jeg overlade til fortsat